

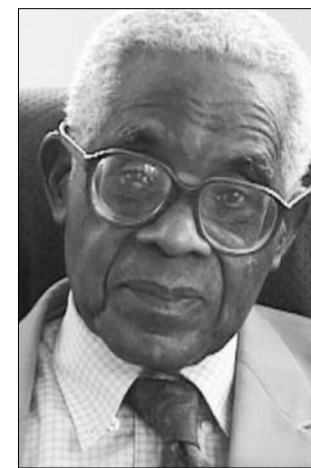
Din poezia lumii

Aimé CÉSAIRE (1913-2008), Martinica-Franța

În prezentarea și traducerea lui Leo BUTNARU

Poet și om politic francez din Martinica. Unul dintre fondatorii mișcării literare negroide. Combatant anticolonialist. Împreună cu Alioune Diop a editat revista „Présence africaine”. Adept al suprarealismului. După moartea sa, mai multe personalități ale culturii și vieții politice franceze au susținut ideea ca sicriul său să fie depus în Panteonul din Paris, însă poetul dorise, testamentar, să fie înmormântat în pământul natal. În aprilie 2009, la Panteon a fost

organizată o ceremonie de omagiere națională a lui Aimé Fernand David Césaire, „marcându-se astfel recunoștința Franței în ansamblul ei”, cu această ocazie fiind instalată o placă comemorativă. Dintre cărțile publicate amintim: „Cahier d'un retour au pays natal” (1943); „Les armes miraculeuses” (1946); „Discours sur le colonialisme” (1951); „Cadastre” (1961); „La Tragédie du roi Christophe” (1963); „Une Saison au Congo” (1967).

Soarele și apa

Apa mea nu ascultă
apa mea cântă ca o taină
Apa mea nu cântă
apa mea exultă ca o taină
Apa mea lucrează
străbătând radios stufărișul până-n laptele
zâmbetului
Apa mea e un copil mic
apa mea e un surd
apa mea e un gigant care-mi ține pe piept
un leu

O vin
vastitate imensitate
pentru biserica privirii tale complice și
sompțuoasă

Tam-tam I

Lui Benjamin Péret

în același fluviu de sânge al pământului
în același sânge al soarelui spart-țândări
în același sânge a o sută de cuie ale soarelui
în același sânge al sinuciderii animalelor în
foc
în același sânge al cenușii sângelui sării
sângelui sângiurilor dragostei
în același sânge incendiat de pasărea foc
bâtlani și ulii
avântați spre-nălțimi incinerati de ele

Spirale

noi mergem

atârnă preșuri de papură

(călăul a uitat să-și facă ultima toaletă)
noi mergem

brațe frumoase atârând ca ferigile și
fluturând a despărțire
când nimeni nu aude noi mergem

ierburi înalte rup inima exact în momentul
în care phoenix renaște
din cea mai înaltă flacără care o devoră
noi mergem noi coborâm arborii își ascund
fața

și visele lor în scheletul brațelor
fosforescente

cercurile pâlniilor se închid din ce în ce mai
repede
acesta e capătul infernului
noi ne târâm noi înotăm

noi înfășurăm tot mai strâns adâncurile
pământului
ranchiunele oamenilor resentimentele
raselor

și resacuri abisale ne aruncă

într-un hățîș de liane

de stele și de frisoane

Transmisiune

surplus

eu l-am distribuit în ridurile drumului

hârtoape grele forțele nu se epuizează atât
de repede
atunci când nu e decât o depozitare fragilă,
de cât e prețul celor care au avut șansa de a
fi fost recoltate?

un semn

un nimic

o lumină la poalele cerului

o flacără născută din pământ

un cutremur de aer

un semn că nimic nu este mort

eu am țipat:

voi nu aveți dreptul să lăsați să se întrerupă
linia de transmisie

eu am țipat: bufoneria neuronilor
e suficientă pentru a elibera de
responsabilitate craterul vulcanic

eu am țipat când se producea ruptura
violentă

însă timpul mă încolăci până în rădăcina
intactă.

Odă Guineei

Și pentru soarele care instalează pe pielea
mea o uzină de forțe și de vulturi

și pentru vântul de peste trăinicia dintelui
meu complicându-și trecerile judecăților sale

și pentru negrul din lungul mușchilor mei
în dulcea insolență a sevelor care urcă

și pentru femeia culcată ca un munte slăbit
și supt de liane

și pentru femeia dintr-un cadastru
necunoscut unde ziua și noaptea
joacă la numărătoarea de degete a apelor
izvorului și metalelor rare

și pentru focul femeilor unde eu caut calea
ferigilor și cea spre Fouta-Djalon
și pentru femeia închisă în nostalgia ce se
deschide

EU
TE
SALUT

Guineea unde ploile sparg înalte
cocoloașe ale vulcanilor
ca un sacrificiu al vacilor pentru foamea și
setea miilor de copii denaturați

Guinee strigătul tău mâna ta răbdarea ta
totdeauna ne lasă pământuri arbitrare

și când voi fi ucis spre Ophir
ele nu mă vor ști nicicând amuțit de dinții
mei de pielea mea care le face
un fetiș de paznic feroce al deochiului

cum mă mai scutură și mă devoră solstițiul
tău în fiecare din pașii tăi Guinee
mută în mine ca în profunzimea astrală a
meduzelor

Grifonul

Eu sunt amintirea ce nu atinge pragul
rătăcind în uitarea-n care se oglindește
absintul
când suflă inima nopții mutând steaua
căzută pe unde stăm noi și contemplăm

Cerul gurii a prins noua conștiință a creimei
din
proaspăta nucă de cocos spartă

Anzii scuipați și sacrii munți Mayumbé
unicul naufragiu în care ochiul ne scufundă
velierul
când sufletul de-a dreptul nebun-nebun
e-n norii ce-mi vin în peștii zăvorâți
eu mă reîntorc să băntui printre sinistre
întâmplări

Piața perturbărilor

Un fulger robust amenință fruntea mea cea
mai
de neatins din lume
în tine lumina văduvă a amurgului din
orașele înjunghiate de pasările împrejurimilor

Păziți-vă de corbul care nu zboară
aceasta e capul meu extras din potou pus pe
umerii mei erupând
cu un vechi strigăt ce străbate măruntaiele
și jgheburile

Făgașe făgașe lapte dulce mangalul jarului
și al aliorului.

Derizoriu

(Răvaș către un prieten de departe)

Eu nu sunt răstignit pe cele mai absurde
stânci

Niciodată nu am fost vizitat de vreo eroică
faptă înaripată

Din abis nicio corală nu urcă spre mine
Decât uneori sughitul vreunui naufragiat

Este inutil de precizat
Că eu nu dispun de o stare civilă stabilită

Prin evidența purei nostalgii
Nu sunt zdruncinat de niciun clonț
complezent

Neamenințat de ceilalți cu răzbunarea
Dificultățile retrovizoare

Sunt compensate perfect de lărgirea
viziunii

Eu nu răspândesc panică
Nu rumeg remușcări

Nu fac decât să ciugulesc câte ceva prin
anotimpuri

Căutând răstimpul unei scurte străluminări
(A timpului zis mort)

Urma unei comuniuni pierdute
Unde e jinduită ordinea

P.S.
Iar dacă toate sevele vor fi abolite
Și curentul își va refuza prezența
Și dacă alizeul va eșua

Și până la mine nu vor ajunge polen și nisip
natal

De la mine însumi spre mine însumi
Va continua neliniștită o cărăruie

Oferindu-mi propria-mi tăcere
Până dintr-odată din golul suferinței

Jubilația bolnavă va erupe-n magma
solitară

A cavalerului timpului și spumei.

eu am țipat:

voi nu aveți
dreptul să
lăsați să se
întrerupă
linia de
transmisie

eu am țipat:
bufoneria
neuronilor
e suficientă
pentru a
elibera de
responsabilitate
te craterul
vulcanic

eu am țipat
când se
producea
ruptura
violentă

însă timpul
mă încolăci
până în
rădăcina
intactă.

traduceri

Poezia doamnei Maria Șlehtițchi

În poeziile pe tema revoltei existențiale, accentul este mutat pe rivalitatea dintre realitate și ficțiune, menită să evidenție dezacordul dintre eul poetei și lumea care o dezamăgește. În respectivele texte, răzvrătirile spontane, „de moment”, sunt potențate de aprinderea sedimentelor protestatate „stocate” în beciurile existenței unde duceau o existență mocnită.

Poeta și profesoara universitară **Maria Șlehtițchi** trăiește la Chișinău. A publicat cărți de poezie (*o săptămână de poeme nescrise*, 1998; *Oleandrii mă strigă roz*, 2010; *acum*, 2013; *iubirea noastră e o doamnă frumoasă*, 2015), de eseuri (*Jocurile alterității*), de critică și istorie literară (*Istoria critică a literaturii române din Basarabia: pe genuri*; *Cerc deschis / Literatura română din Basarabia în postcomunism*; *Romanul generației '80/Construcție și reprezentare*), antologii...

Din păcate, excepționala sa poezie este puțin cunoscută în această parte, cea de dincoace de Prut, a României.

Volumul *iubirea noastră e o doamnă frumoasă* (apărut, în 2015, la Editura Vinea din București) este alcătuit din cinci secțiuni („Degete de lumină vibrații năuce”, „Fugi tocate tăceri vocalize”, „Fragile”, „Jurnalul florii din covorul de-acasă” și „Iubirea noastră e o doamnă frumoasă”) care diferă una de alta mai ales prin atitudine și prin tonalitatea rostirii lirice. Dacă în prima și în ultima secțiune rostirea este tonică, elegantă, cu ușoare valențe apolinice, în celelalte vibrația și tensiunea interioară dobândesc intensități dionysiace.

Precizez că, în această cronică, voi utiliza „exemple” ample din dorința de a le oferi cititorilor eșantioane semnificative din frumusețea poeziei pe care o scrie doamna Maria Șlehtițchi.

Unitatea volumului *iubirea noastră e o doamnă* constă în continuitatea, de la o secțiune la alta, a temelor preferate, chiar dacă ele sunt abordate în registre lirice diferite. Între temele de bază se află, într-o ordine aleatorie, *memoria afectivă* („memoria mea-i o mireasă/ascunsă într-un august îndepărtat/de nimeni nicicând recuperată//cu degete de lumină vibrații năuce/îmi suflă un aer fierbinte-n urechi/și aerul acela îmi ajunge până-n plămâni/împăturindu-se pe diafragmă/cu degete de lumină vibrații năuce/mă-nfășură pe umeri pe brațe pe omoplați/memoria mea-i un cocon/acoloz înlăuntru exact printre vertebre/mi se preling unde lascive/năvalnice îmi fură inima și mi-o ascund/in călcăie în degetul mic de la piciorul stâng”; - *Un aer fierbinte*), *nostalgia comuniunii erotice* („flori roșii de gladiolus hibridus/pictate cu rujul meu preferat 235 natural/pe apa oglinzii din dormitor//în nuanțe și tonuri bej/zi și noapte a răsunat/vocea catifelată a lui andrea bocelli/ave maria! ave maria! maria-maria/era august august în tot/în aer în răsăritul soarelui pe la cinci/august în privirile noastre/august de miri și mirese/de cafele-aromate băute la cernăuți/de cupluri ținându-se de degetul mic/să nu se piardă cumva din prea multă iubire”; - *Gladiolus hibridus*), *nostalgia vârstei fericite* trăite în urmă cu două zeci de ani și care s-a scuns prin „scorburi de vreme, de timp”, sub chipul alegoric al unei vervețe („verveța brună de la o vreme/îmi trece pe-alături/se zbenguie/pe părții de zăpadă topită//și ne-am jucat cândva de-a ascunselea/eu mă ascundeam printre mașini/mă deghizam în larva străzii/ea se adâncea în scorburi de vreme și timp//planurile existențiale/ni se suprapuneau ni se ndepărtau/pulsau lent și aritmic/pe scala pierdută iremediabil pierdută/a celor două decenii diferență-ntre noi”; - *Și ne-am jucat cândva de-a ascunselea*), *mecanica existenței* ce definește condiția obedienței femeii casnice („calc/calc cămăși de bărbați fețe de masă șervețele scrobite alte nimicuri/de patru ore/calc//stropesc cu amidon gânduri vise regrete împliniri și eșecuri povești/atâtea/dialoguri/pierdute//calc calc calc calc calc calc calc calc/la ce te-ai gândi tu bunăoară când calci?/eu iată! Îmi aleg felul de-a muri/cel mai bine ar fi să zicem o catastrofă

aviatică/să nu revină printre cei vii nimic din trupul meu//calc/îți spun doar ție trupul meu este plin de iubire//ce chimie va fi având ar lumina în noapte fosforescent/în nuanțe roșii aurii albastre”; - *Tăceri Vocalize Bemoli*), *treceera timpului*, care duce, prin eroziune, la schimbarea chipului, fictiva *reconstituire* din cioburi a ființei („cineva cu bună știință îmi fură chipul/mă preschimbă așa dintr-o dată/în mireasă frustrată naivă și tristă/lăsându-mi amintirea înfiorată nedumerită/(...)//mă reconstitui din cioburi de timp/din umbre dar mai cu seamă din luminile mele lăuntrice multicolore”; - *Mă reconstitui*), *oboseala ființială* și *voita cădere* în propriile prăpăstii lăuntrice („Lasă-mă/vreau să cad în sine/ până-n adâncuri/ poate mă regăsesc//să-mi lunec din propria mea verticală/fie-ți milă/am obosit să mă tot țin așa de ochii lumii//tu știi doar știi-ști-ști/că atunci când trec dreaptă și plină de demnitate/eu cad mereu mereu mereu cad//nu mi te apropia/am să mă târâsc prin ani/prin zilele mele cu soare/și tristele toamne târzii/din strada pușkin//o! nu nu-nu nu nu nu vreau ajutorul nicicui lasă-mă să-mi ling rănile/să-mi curgă sarea din suflet prelung”; - *Lasă-mă*), *insurgența feminină* ce dobândește vibrații intense, la fel ca în poezia Sylviei Plath („<<Când ai în față trei lămâi/stoarce suc din ele>> îmi zice//stoarce-l ca și cum ți-ai stoarce sângele din vene artere mici și subțiri capilare/stoarce-l ca și cum ți-ai stoarce esofagul viscerele pe dos/și le-ai arunca - borhăi - afară//ca și cum măduva din oase te-ar părăsi greu lipicios pic cu pic/picătură cu picătură gelatinoasă limfatică străvezie//ca și cum ochii și-ar scurge privirea ciuruită pe zidul plângerii de vis-a-vis//ca și cum/stor! storrc-storccc-stoore! până la capăt până la fund/până la nodul din gât... până la!!! -/sunt o coajă/de lămâie/sunt/gal-be-nă-galbenă când mi-veni să mor - să mor/(...)/vlăguit/mi-e miezul și rupt în fâșii de-ntunerice/zdreanță amară din mine atârni/mi-au țâșnit semințurile/smulse ciorchine din mine cu mine cu tot/din trupul meu trupul meu știe ce de știe tu mai mult//goallăăă/gustieeeeeeeee-a puuuuuuuuuuuustiu//devastată//și aruncată pe jos pe sub tocure subțiri de damă saboți și balerini/sub talpa de piele a pantofilor salamander de culoare maro/pe caldarâm sub copitele cailor cu aripi/în surrealism pegas/comercializează carne de porc iepuri de casă rațe mute în *bric-a-brac*/pe covorul acesta - un preș - așternut cândva unui neghiob/care neghiob a fost înlocuit de alt neghiob care va fi înlocuit/de un alt neghiob de neghiob de neghiobi//gatttttttttttt m-am mântuit/cine? vrea? suc? suc de lămâi?//<<când ești o lămâie/fă-te suc!>> îți spun//fă-te suc”; - *Toccată și fugă în C Minor*), și altele care ilustrează, în diversitatea lor, instabilitatea stărilor specifică sufletului femeiesc.

În această poezie, strigătul existențial este susținut, în plan formal, de onomatopeizarea unor cuvinte, pe de o parte, și, pe de alta, de ritmul accelerat care creează impresia de revărsare furioasă a cuvintelor.

Desigur, nu atât tematica este fundamentală într-o operă, cât capacitatea autorului de a o înnoi prin re-subiectivizare și printr-o autentică recorporalizare poetică. În fond, temele evidențiate mai sus au o generalitate firească, dar Maria Șlehtițchi le conferă o nouă existență, valorificându-le într-un cod lirico-existențial pe cât de nou, pe atât de cuceritor.

O particularitate importantă a poeziei pe care o scrie Maria Șlehtițchi constă în dialogul dintre un vitalism robust și freamătul interior stârnit de o sensibilitate acută a cărei expresie, manifestată cu intermitențe, este starea de însingurare.

Vitalismul autoarei nu implică excese de sentimentalitate, ci ilustrează capacitatea de a conferi vibrație poetică propriului elan vital și, pe de altă parte, solidaritate cu lumea, în sensul larg al cuvântului: o lume deschisă către frumosul aflat în relație de consubstanțialitate cu binele. Sub cupola vitalismului, realitatea și ficțiunea sunt copleșite de fluxul emoțional, într-o modalitate în care ficțiunea și realitatea devin corelative, iar alianța lor adâncește, în consecință, semnificațiile mesajului liric.

În poeziile pe tema revoltei existențiale, accentul este mutat pe rivalitatea dintre realitate și ficțiune, menită să evidenție dezacordul dintre eul poetei și lumea care o dezamăgește. În respectivele texte, răzvrătirile spontane, „de moment”, sunt potențate de aprinderea sedimentelor protestatate „stocate” în beciurile existenței unde duceau o existență mocnită. Scăpate de convenționala cenzură apolinică, ele declanșează erupția revoltei cu o dublă țintă: contestarea supremației lucidității coercitive (a creierului, ca sediu al ei) și, respectiv, cea a falsei retorici în poezie, în favoarea receptării primare a realului, proaspete, nederformate de felurile convenții estetice. Reprezentativ în această privință este „bocetul” intitulat „Vocalize stocate în E Minor”, în care atrocitatea viziunii este temperată, în cea de a doua parte, în spirit ironic, de utilizarea unor versuri preluate din folclor (inclusiv din descântece) și a unor diminutive cu valoare afectivă: „În dimineața aceasta pun pe tipsie de aur creierul meu fierbinte//O! creier al meu//Ce lacom/Bulimic te-nfulec/Dă-o dracului de retorică falsă!//O! ce hulpavă mi-e gura/Decât în hău mai bine în viscerul meu!/Caut în miezul tău/Ochiul meu trist/De cerb și căprioară//)! Creier al meu//Ce dulce ți-e carnea fluidă/prelinsă prin fluierul/De-fag-ce-mi-zice-cu-drag/De-os-ce-mi-zice-duios/De-soc-ce-mi-zice-cu-foc/Prin oscioarele mele/Spălate/Ca lacrima curate//O! creier al meu//O! creier al meu!//ești țesut de viu și din temelii în trupul meu păgân până la grumăjel/printre țâțșoare/pe la șoldșoare între ițele-cosite pe picioare-rășchitoare//o, creier al meu//plâng”.

Poeziile „Și ne-am jucat cândva de-a ascunselea” și „Gladiolus hibridus”, citate mai sus, se remarcă prin acuratețea scriiturii, prin simplitatea și limpezimea textului ca structură bine finisată, în care cuvintele ocupă, „fără obiecții”, locurile lor prestabilite în interiorul portativului liric. Ceea ce au în comun poeziile din această categorie este, în primul rând, limbajul colvial pe care autoarea îl mănăiește cu dezinvoltură, lăsând impresia că scrie cu ușurință, că actul de a scrie o relaxează, împlinindu-se sub semnul așa-numitei *bucurii a scrierii*.

În poeziile înrudite, sub aspectul atitudinii lirice, cu „Toccată și fugă în C Minor” și „Vocalize stocate în E Minor”, discursul se dezvoltă torențial, oglindind, astfel, starea convulsivă de revoltă existențială. În asemenea texte, cu statut de „grav document de existență”, bucuria scrierii este înlocuită de o retorică încordată, vehementă, negatoare, ce derivă din stilistica denunțării, fără rezerve și ocolișuri, a adevărului ce stârnete o justificată și aprigă tăgadă cu metafizice valențe feminine.

„Fugile” poetei de la o opoziție la alta (*trecut - prezent; luciditate - afectiune; nostalgie - revoltă; însingurare - fericire* etc.) se petrec într-un spațiu al feminității unde sinceritatea, feroarea și sensibilitatea alcătuiesc un „aliaj” inoxidabil.

În linii mari, poezia Mariei Șlehtițchi, poetă de prim-plan în literatura română contemporană, se împlinește în orizontul moderne, „cuceriri a afectului prin intelect”.

Mircea Bârsilă

Conștiință civică sau dreptul la libertate

Prezentarea liminară făcută de prozatorul Radu Măreș la cartea **Magdei Ursache, Noi vrem Cuvânt! sau alte feluri de cenzură** (Editura Eikon, București, 2015), îmi produce, la fel ca acestuia, amintiri pline de semnificație. Aflat, cu un grup de scriitori și teologi, la Mănăstirea Neamț și la Schitul Cărbuna, din apropiere (cu prilejul evocării lui Daniil Sandu Tudor), m-am pomenit, împreună cu Magda și Petru Ursache, pe care îi cunoscusem recent, dar de care mă atașasem imediat, uitat, din neatenție, de ceilalți participanți, care plecaseră în grabă, în pelerinaj la mănăstirile Sihăstria și Secu, în câteva autovehicule. Ne-am trezit tustrei, singuri, în curtea Schitului, oarecum dezorientați. Prima reacție, a mea și a lui Petru Ursache, a fost să abandonăm, cu multă părere de rău. Magda Ursache, însă, cu toată hotărârea, a decis: vom merge pe jos. Erau câțiva kilometri, ziua se anunța caniculară, drumul era cu acostament din pietriș. Doamna Ursache a și pornit. Până la urmă, ne-a cules din drum, cu o mașină, bunul stareț Elefterie Păduraru. Era o diferență vădită de temperament între cei doi soți (dar complementară): Petru Ursache – un contemplativ, un utopic, în timp ce Magda Ursache este o temerară, o justițiară, plină de energie.

În cartea sa, Magda Ursache este atentă la viciile de mentalitate și de comportament ale României *capitaliste*, la moștenirile din vechea societate, la clișeele negative alogene, adoptate cu rapiditate, la moda denigrării, cu orice preț, a aproape tuturor valorilor etnice, la fariseism și inicvitate. Ironia, altădată, de finețe, a devenit, azi, nerușinată, arogantă, iar insolenții și agramaii – eroii zilei. Astfel, nu adevărul are relevanță, ci abilitatea scornelii și batjocorii. De aceea, s-a creat o răsturnare a valorilor, o bulversare axiologică. Simptomatic este și faptul că se manifestă o amnezie inexplicabilă și prelungită față de nedreptățile și crimele petrecute în comunism. Scriitoarea trage un semnal de alarmă cu privire la devierea societății de la o cale cu adevărat democratică, restauratoare a demnității umane, fundamentată pe principii morale autentice. Sunt tratați necruțător intelectualii colaboraționiști, neafecțați în niciun fel de schimbarea de paradigmă socială, ba chiar proiectați în prim-planul vieții publice. Pornirile iconoclaste, nihiliste de azi sunt menite să eludează vinile vechii societăți, să creeze confuzie: „Datina trebuia acoperită de ridicol, specific etnic – blamat” (p. 24). Inventarul defăimării conține acuze simpliste, nejustificate, inactuale și ireale, lansate cu ușurință, sub forma unor etichetări abuzive, în fond, compromițătoare: „Se perpetuează un tip nou de cenzură, pe care l-am mai semnalat și care se trage din tezele ideo-criticii fără frontiere. [...] Puteai atunci și poți și acum ruina o carieră acuzând fără dovezi, de fascism.” (p. 27). Amestecul ideologiilor politice în cultură, în viața socială, produce, ca și în perioada comunistă, modalități incriminatorii periculoase, devenite mijloace, fără conținut, de eliminare a adversarilor. Discursul Magdei Ursache are o mare flexibilitate, trecând cu ușurință de la o idee la alta, aducând argumente din istorie și din viața socială. Temele tratate sunt incomode, dar de actualitate. O nedumerire pe care o are este cea cu privire la deosebiri care se fac între diverse crime împotriva umanității: „De ce ar fi mai greu vindicabilă rana Holocaustului decât rana Gulag (o sută de milioane de morți)?” (p. 30).

După cenzura ideologică, de odinioară, autoarea constată, cu tristă ironie, instalarea unei cenzuri economice (nu sunt bani pentru cultură). De aceea, criteriul valorii este eliminat din rațiuni de marketing, librăriei îi ia locul taraba, incultura, subcultura, anticultura se propagă cu o suficiență lamentabilă. Se manifestă coteriile, intoleranța față de opiniile contrare, partizanatul produs de interese meschine. Autoarea constată că România

postdecembristă a fost dirijată, cu bună știință, pe o direcție a protejării vechilor structuri. Procesul comunismului a fost, în realitate, o simplă mimare. Mai mult, s-au comis crime pentru a se impune o anumită politică. În atari circumstanțe, manipularea și dezinformarea au funcționat din plin. De aceea, s-a evocat, chiar de la începutul noii realități politice, gogorița fascismului: „Fascismul se întoarce, conspiră contra «democrației originale». Fiii agitpropagandiștilor nu prididesc să condamne «fascismul» lui Valeriu Gafencu, «sfântul închisorilor», cum l-a numit N. Steinhardt, «fascismul» lui Iustin Pârvu, lui Petre Țuțea, ba chiar al lui Steinhardt.” (p. 39). Pentru cei mai mulți politicieni primează interesele personale sau de grup. Despre patriotism, despre devotament și sacrificiu național, nici vorbă. Magda Ursache are o energie inepuizabilă, dovedește un tonus polemic nemaîntâlnit. Este foarte informată, lucidă, coerentă. Forța ei este dată de adevăr și de viziunea cuprinzătoare, dar și de comprehensiunea fenomenelor sociale, politice, culturale. Cu toate că ecourile semnalelor sale par a fi minime, într-o societate a surzilor, tenacitatea sa este remarcabilă.

În perioada postdecembristă, s-a practicat, sistematic și perfid, o reabilitare a comunismului, minimalizându-se sau ignorându-se nelegiurile și crimele comise, practicându-se, astfel, o spălare a creierelor: „S-au cerut cumpătare și empatie pentru călăi, blândețe și iertare creștină pentru ateii” (p. 46). Eseișta consideră că îndreptarea istoriei nu se poate face decât prin corecta informare a poporului, prin restabilirea adevărului, prin justiție: „Un proces al comunismului cu rol salutar a lipsit și lipsește” (p. 51).

Perioada stalinistă a fost teribilă prin atrocități, prin exterminarea intelectualității, perioada ceaușistă, prin demolări și prin îngrădirea libertăților, cea postcomunistă, prin vid legislativ, prin abuzuri și corupție, prin se poate orice. Ceaușescu a dărâmat biserici istorice, monumente, clădiri de patrimoniu, a distrus arhive inestimabile, desființând trecutul pentru un iluzoriu *viitor de aur*. Desigur, au existat, în perioade oribile, oameni de rectitudine, „onești și direcți, fără fisuri de caracter” (p. 70). Aceștia au devenit, adesea, martiri. Printre alții, sunt evocați istoricul Radu Greceanu și arhitecta Eugenia Greceanu, care, nefăcând concesii puterii autoritare, au ales marginalizarea, persecuția. Victime nevinovate au fost, însă, copiii celor proscrisi, martori înfricoșați ai arestării și molestării părinților, evacuați din locuințe, excluși din școli, traumatizați, umiliți, rămași orfani, arestați la rândul lor. Intelectualii și demnitarii din interbelic au fost, aproape în întregime, suprimați. Experimentul Pitești a fost de o cruzime care friza demența: „Programul Țurcanu antimemorie, antifamilie, antitraditie a fost bine pus la cale, deci reușit: lobotomizați prin chinuri insuportabile fiecare, apoi împinși să se schingiuiască unul pe altul” (p. 82). Despre *muncile* din infernul comunist, dar și despre nefericitele vremuri prin care trecem, s-au scris mărturii cutremurătoare și condamnabile, autoarea amintind câteva: *Povestea unei familii din București*. *Greenii* (de Victoria Dragu Dimitriu), *Copilăria, ca luptă de clasă* (editori Traian Călin Uba și Ilie Rad), *Eu sunt scribul...* (Mihai Buracu), *Jurnalul 1981-1989* (Iordan Datcu), *Odiseea plăcilor memoriale* (Ion Lazu). Istoria, însăși, a fost mereu o victimă, mereu degradată din motive politice, mistificată, declarată nedreaptă. Astfel, victimele au devenit, câteodată, călăi, și invers, memoria a jucat feste, s-au inventat biografii fictive, s-au îngropat a doua oară morți, s-a cenzurat, s-a denaturat. De aceea, susține autoarea, trebuie cunoscut adevărul și făcute reparațiile de rigoare. Interesat de realizarea unui monument (neridicat nici azi), în memoria scriitorilor victimizați de comunism, „Catalogul Lazu însumează 263 de scriitori îngropați de vii în

temnițe, trecuți prin experiența Canalului, prin domiciliu forțate, lipsiți de dreptul semnăturii, lăsați fără manuscrise la percheziții...” (p. 101). De altfel, teama de cenzură produsese o capitulare parțială, prin autocenzură (variantă mai blândă a unei altfel de mancurtizări, din perioada stalinistă, autodemascarea).

Magda Ursache amintește (cu pietate, cu recunoștință) numeroșii martiri prigoșiți de comuniști, floarea intelectualității interbelice tratată cu atâta ferocitate și nereconsiderată nici azi. Are, de asemenea, admirație pentru plenitudinea umană a unor contemporani, supraviețuitori, cum ar fi Părintele Justin Pârvu. Românii, constată autoarea, parcă sunt urșiți să-și defăimeze și să-și renege valorile. Preferă să fie detractori, autoironici, negativiști cu privire la câteva repere esențiale, originea poporului și a limbii, tradiția, conștiința națională. Sunt apreciate pozițiile corecte ale unor susținători ai rațiunii etnice, istoricul Gh. Buzatu, Nicolae Breban, poeta Aura Christi. Autoarea este, ea însăși, deosebit de conectată la evenimentele culturale și politice curente, având atitudini civice. Dezaprobă înverșunările contra sentimentului național, contra patriotismului, contra patrimoniului: „Pentru mine, etnia nu e o arhăitate, am nevoie de CV etnic, iar existența națională nu mi se pare elementară, extremistă, antidemocratică. [...] Toate națiunile aristocrate cultivă mândria națională” (pp. 184-185). Este necruțătoare cu demagogii, cu denigratorii, cu dezbinatorii, cu falșii patrioți.

În capitolul *Cărți care nu tac și nu uită*, sunt comentați câțiva autori preocupați de aspecte grave ale vieții sociale și politice, din momente istorice pline de dramatism. Oana Orlea (*Perimetrul zero*) scrie o carte alegorică în care se recunosc ororile tipice ale perioadei ceaușiste. Plin de drama penitenciarilor staliniste, urmând însă o modalitate ludică, de un realism magic, este romanul de mici dimensiuni *Urma*, al lui Adrian Alui Gheorghe. Făcând o paralelă între lumea (simili)ficțională a lui I. L. Caragiale și cea (simili)reală a vieții publice de azi, Vasile Gogea (în *Mofturi, moftangii, mofteme*), vede enorm (hiperbolic) enormitatea vremurilor noastre” (p. 243). Valeria Manta-Tăicuțu scrie un roman cu cifru, satiric (*Mamin*), despre lumea literară. Cartea lui Călin Ciobotari, *Captiv în Epoca de Aur*, vede realitatea românească prin ochii unui copil. Cătălin Mihuleac scrie, cu umor, *Zece povestiri multilateral dezvoltate*, întâmplări tragi-comice din perioada ceaușistă.

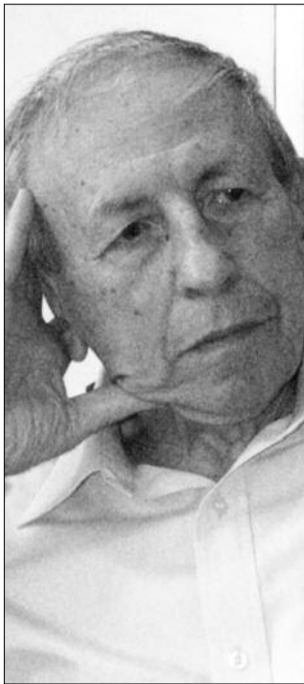
Un capitol este dedicat *cazului* Nicolae Breban. Scriitoarea apără cu toată convingerea integritatea și moralitatea marelui scriitor. Sunt extrase preceptele acestuia, exprimate în tetralogia memorialistică *Sensul vieții*, constând în unitatea dintre individ, familie și națiune. Modelul tuturor trebuie să-l reprezinte jertfa strămoșilor. Universalitatea nu se poate obține fără o puternică identitate națională. Biografia lui Nicolae Breban este una învolburată, marcată de gesturi temerare, de înălțări și căderi, de acuzații și izbăviri. Multe pagini ale cărții, pline de tandrețe, de admirație, sunt dedicate cochipierului de viață, Petru Ursache.

Cartea Magdei Ursache reflectă curajul său de conștiință, determinat de principii morale ferme, de convingeri consacrate binelui public. Autoarea este condusă, în permanență, de respectul pentru adevăr („folosesc sinceritatea ca armă” – p. 300), de lupta pentru instalarea dreptății, de credința în valori și în modele, de susținerea, fără rezerve, a libertății de exprimare. În virtutea acestor reguli morale, cartea este și una incriminatorie, polemică, dezvăluind cu acuitate viciile adânci ale unei societăți nevindecate, după lunga și grava morbiditate comunistă. Dar, generoasă, scriitoarea crede că există speranță: „În final, însă, trebuie să cred că e tranzitorie, nu ireversibilă, criza morală și, deopotrivă, culturală prin care trecem” (p. 306).

...Magda Ursache este atentă la viciile de mentalitate și de comportament ale României capitaliste, la moștenirile din vechea societate, la clișeele negative alogene, adoptate cu rapiditate, la moda denigrării, cu orice preț, a aproape tuturor valorilor etnice, la fariseism și inicvitate. Ironia, altădată, de finețe, a devenit, azi, nerușinată, arogantă, iar insolenții și agramaii – eroii zilei.

HĂNĂNĂU-BĂNĂNĂU

Acasă la Urmuz

Vizită inopinată. Neanunțat, neașteptat. Face dragoste cu moartea într-un boschet. Sau, poate, mi se pare. Nu puteam fi indiscret...

Am aterizat fără parașută, fără avion, fără elicopter, fără balon. Un Ikar bătrân cu aripi de șindrilă ceruită. Cu molarii de minte cârpiți. O ghionoaie de catifea ciocăne într-un copac de sticlă ce cântă simfonia „Cavaleriei Rusticane” și „Marșul Vânătorilor”. Într-o scorbura de salcie găunoasă, o balaură cu șapte cozi și trei perechi de fudulii scoate pui din ouă cubice. Patru boi cu lanțul în coadă dau o vacă grămadă. Cu potcoave de argint, puricele face tumbă într-o ureche de căpușă înfipțată în fundul calului. Un cățel de porțelan mi se gudură la picioare. Bat în ușa aparentă cu un deget din nimic. Îmi deschide o mătă cu pene bălțate. Mă preia feciorul, un coțofan cu oul în gușă, care mă conduce în salonul cu pereții de incertitudini. Pe un perete din aer comprimat, atârână într-un cui de metafore tabloul aproximativ al scriitorului Augustin, nume vehiculat și în folclorul nemțesc. Mai zis și Doman, prieten la catarama centurilor de castitate cu maestrul. Tace cu el în fierbinți dezbateri pe tema cuvintelor încrucișate. Dintr-o tufă de răchită, domnișoara Huss își emite cugetările de huhurez nebun. Peste Parâng și peste Penteleu alunecă Nastratin Hogeia, într-un caiac împins de vânt în turul pantalonilor din vârful catargului. Nu coboară pe pământ nici pentru o gustare cu lăutari în șura lui Ilea, nici la muntele de păsat și de pilaf al debutantului Mânzatu. Își înfinge colții în coapse, el sieși fiindu-și hrană și se topește în orizont, pe valurile târcate ale Sabarului.

Alături de rama din perete a lui Augustin, pe perețele de vizavi, portretul în metaloplastie al pictorului amator Samoilă, ciocănit în tabla de aramă recuperată dintr-un cazan de prăștină. Între ei, nudul cântereței chele... Iar nămiaza vine-vine, fluierând din greu pe șine. Un dulău urlă pe coadă spre șapte orizonturi. Un fluture cap de mort depune ouă în insectar. Omizile rod frunzele cometelor. Pe lanul de cartofi al lui Doman, cu tuberculii în aer, defilează batalionul de scriitori în blugi, în marșuri triumfale. Dintre ei, se desprinde unul mai isteț, spre Premiul Nobel.

Se arată, viu și natural, un Poseidon cu trident de metafore și cunună așteptată. Cu apa șiroaie dintr-o cadă cu pereții de spermatet din osânză de balenă, de sub un duș din care curge lapte de iapă sireapă. Miroase a ierburi din poiana cu iele. O viperă de Nil îi încinge mijlocul. Paralel, o cobră indiană înodată pe buric își arată sâsăind între fălci limba despicată și își flencăne capul cu două palme mai jos de nodul ombilical într-o impresie părelnică...

Mă invită la o masă fără picioare, bazată pe teoreme, principii și ipoteze. Cățelul pământului se scarpină în urechi. Un șobolan își răsucesce mustața. Greierele își unge arcușul cu sacăz.

Bem cafele din sămânță de lauri în cești de epitete. „Ce mai faci?”

„Mulțumesc, bine, dumneavoastră?” „Mulțumesc, la fel”, totul banal până la saturație. Dar absurdul stă la pândă... Acceleratul nu oprește la Mizil. Dar norocul a dat peste acel primar prahovean:” Urlați, domnilor, urlați, vă rog, cinci minute... Sus în vagoane!” Poetul, moșier la cetatea de pe Dunăre, duce în spate capra municipală. Care behăie mai tare?... Ursul pe trotinetă, bivolița pe frânghie, în vârful piramidei președintele se scarpină în chelie. Opoziția, cu ea să nu te pui, e dată dracului...Capra pe urs... Elena pe Calul Troian... Pe cine în Parlament îl mai doare în călcâi de focul țării ?

Cu o baghetă nevăzută, Domnul Urmuz dă la iveală o oglindă din cioburi de timp, lipite cu

scoici de Murano... Și mă duce în fața ei, sau oglinda o pune în fața mea... Și trecem pe alt tărâm...Hârzobul scârțâie, scrâșnește și trosnește din toate măselele stricate, ca un lift terminat. Tărâmul de dincolo, de sub pământ, sau de oriunde. Altă lume... Stai, calule, de ce tremuri și tresai, și îndărăt de fund te dai ? Nu cumva i-a adus vântul perișorul și cioara oușorul de sub bărbie lui Făt – Frumos, cel cu maiul vârtos ?... Ba da, eu sunt acela... Făt - Frumos Fiul Iepii. Născut cu cartea în mână. Trece pe dinaintea, precum Caramitru în Hamlet... Actorul emerit... Nimerit... Domnule, în ce pântec v-ați plămădit? V-a fost muma o muză? O meduză? Cușca scenei în care mucegăia sufleurul?...

Și se luptară. Zi de vară până-n seară... Când, îngropați până la brâu, căzură vlăguiti unul în brațele altuia. Zmeul-Zmeilor, Copilul din flori al Mumei-Pădurii și Făt-Frumos Fiul Iepii, născut cu cartea în mână. Și vine o zână. Și îl stropește pe frunte pe Făt- Frumos cu boabe de rouă. Și pe pleoape. Și-i dă putere. Și se scutură de toropeală... Și Baba-Cloanța își ridică poalele până la brâu... Hu,hu,hu, ia și bea de-aici, Zmeule-Paraleule, prinde putere... Și Barbă-Cot, te-am crescut cu turtă coaptă între buci... Și se smulg din pământ...Trântă dreapta și-nțeleaptă... Până când Zmeul-Zmeilor scoate un iatagan pe care îl ținuase ascuns în mânecă, și-l înfinge în pieptul lui Făt-Frumos. Și-l apasă până la prăsele... Suspans...Vă las să vă închipuiți ce s-a petrecut mai departe... Așa se nasc poveștile și basmele. Unul pune câte ceva, altul și el...

Unde ești, domnule Urmuz? De ce m-ai lăsat singur pe această lume? O voce de nu știu unde: „Descurcă-te!” Urmuz nu mai este. Unde s-a dus ? Unde-a dispărut ? În lumea din care a venit? M-a lăsat să rătăcesc pe sub pământ?...

Îl simt în mine. Urmuz sunt eu. Un strigăt. Un țipăt. Dintr-un cuib, niște pui golași sunt atacați de un balaur. Nu știu de unde am în mână un paloș. Retez capul balaurului. Vine pasărea uriașă. Fericită, mă sărută. Și mă scapă în gușă. Ce faci, țipă puii. Ne-ai înghițit salvatorul? Cu o opinteală, acvila uriașă mă aruncă în cuib. Sunt plin de mazăgă, ca un nou- născut. „Ce îți datorez?” „Du-mă pe tărâmul celălalt!” Mă pune să fac rost de provizii. Nouă cupitoare de pâine. Mă urc în spinarea ei. Fălfăie spre înaltele zări. Din când în când întoarce capul spre mine. Îi pun în cioc câte o pâine. Am ajuns în strunga trecerii prin vamă. Ultima pâine. Trebuie s-o hrănesc. Pâinea care a mai rămas. Îmi tai din talpa piciorului. Îi arunc halca în cioc. Reușim...

Natura și Grădina. Brândușe, panseluțe, brebenei, ghiociei, toporași, vioarele. Rodul-Pământului, Roua-Cerului, în Gura-Leului. Rușinea-Țigăncii, Bășica-Porcului, Părul-Iepurelui...Sula-calului în vârful dealului... Președintele expirat salută drapelul la Cotroceni de ochii lumii și dă din coate să ajungă din nou pe caii mari. Premierul își pune mâna în fund și dispore în nebulosă. Parlamentarii își votează pensii nesimțite și alte avantaje. Guvernării își cumpără ministerele.

O olteancă trece pe strada Bibescu-Vodă din București cu două bidoane de lapte în vârful cobiliței și își strigă marfa: ”În față, dulce, în spate, bățut!”

- Auziți, domnilor, în față, dulce, în spate, bățut. Așa să fie, doamnă ? La toate femeile ?

Dracul își cântărește coada. Căii mănâncă urechile boilor. Porcii devorează caii cu totul. De ce, domnule Urmuz, acest coșmar din copilăria mea întârziată? Care m-a chinuit o viață întreagă, în somn și chiar cu ochii deschiși. Moartea cailor. Poruncă de sus. De la puterea care o înlocuise pe cea divină. Decret de la Comitetul Central. Nu prea știam ce înseamnă asta. Dar se dezbătuse acolo, sus,

problema cailor care nu mai mâncau fân și ovăz și nu mai pășteau iarbă și se hrăneau cu urechile boilor. Aruncați în hălci în padocurile porcilor. Și a rămas țara fără cai.

(...)

Domnul Urmuz sparge oglinda. Cioburile plâng, tăvălindu-se pe jos.

Corbul negru bate cu ciocul în fereastră. Stăm cu coatele pe masa oloagă. Bem narghilele și lulele și tăcem ca bătrânii turci în cafele. Și cum niciodată o nenorocire nu vine singură, sosește un sol de la Râm. Cu mesajul secret scris pe piele cu cerneală simpatică peste omoplați. Unde făceau carieră în concediu Turnavitu și Ismail, saltimbancii în cercul Cetății Eterne. Își scot ochii în arenă și limba din gură, înghit săbii, le țâșnesc flăcări pe nări și scântei din urechi, își demontează membrele și le înșurubează la loc, dacă nu mai nimeresc le mai și încurcă, se potrivec oricum, omul cu două mâini stângi înfipțe în șolduri, cu două picioare din dreapta agățate de umeri, bărbatul cu patru mâini, bărbatul cu patru picioare, își cară la palme și se trag de păr, rād stăpânii lumii de se tăvălesc și slobozesc la fâsuri, de asemenea efemere momente are dreptul să se bucure fiecare cetățean roman. Răsună cercul. Râde de se sparge. Împărăteasa s-a udat în poală. Cheamă călăul...

Domnul Urmuz citește mesajul cifrat...

Solului nu i se taie capul. Vestitorul care aduce scrisoarea și-l demontează singur și îl aruncă la picioare. Sare peste el și se topește pe fereastră. Domnul Urmuz oftează din rărunchi, tușește, se îneacă. Din lacrimi zboară libelule. Cine să-i mai lustruiescă oglinda? Cine să mai treacă prin punte? Se înmoaie pereții. Din cuiul de smântână, se destramă portretul scriitorului Doman. În lanul lui de cartofi înfloriți, dau năvală coropișnițe, căpușe și gândaci... Cu cine să mai bea maestrul cafele de lauri și cucută pe terasa cetății voievodale, unde ancora caiacul cu pânze din turul pantalonilor lui Nastratin? O coțofană multicoloră și fără picioare, cu țâțe de capră, își pune pe masa suspendată sub tavan, o casetă cu amintiri din viitor. O deschide cu mâini tremurate. Pe tavan cresc bureți. Pe pereți, ciuperci. Dușumelele se îneacă în mucegai. Igrasia înmoaie pereții. Amadeus, un mort frumos, începe să crească în lungime. Picioarele îi ajung în vestibul, ușile sar din țâțâni, tâlpile în curte, pe poartă afară, în stradă. Se opresc caleștile, injură birjarii, fluieră polițiștii, un vacarm...

Și vine un nimeni care înfulecă nisipul de pe plajă. Nenăscuții câini latră nenăscuții oameni. Rostogolită pe valuri, o damigeană din aburi de alcool, de o vadră goală în capacitatea cilindrică. Din ea se ivește prințul Nichita. Frumos, dar se clatină pe picioare. Pușca în banduliera. O demontează, o montează și o demonstrează: ”Pușca se compune din trei părți: partea de sus, partea de mijloc și partea de jos... Partea de sus a puștii, și ea în trei părți: partea de jos a părții de sus, partea de mijloc a părții de sus și partea de sus a părții de sus... Partea de mijloc... Partea de jos... Fiecare în câte trei părți... Partea de jos a părții de jos...” Foc !...

Și prințul se pierde într-un vălătuc de fum, lăsând în urmă o dără cu miros de vodcă. Și pușca, moștenire... Domnul Urmuz trage în ciori de smoală cu gloanțe de smântână. Se amuză. Îi strâng cartușiera. Se gâdilă. Ga-ga-ga - stolul de cioroi negri... Într-un tufiș îl așteaptă mireasa destinului. Nu rezistă. Îi ascultă chemarea, fascinat. Nu te du, maestre, nu te du... Nu te duce... Surd și mut... Începe jocul nupțial. Pușca, subțirică la mijloc, scuipă foc!...

Unde ești, domnule Urmuz? De ce m-ai lăsat singur pe această lume? O voce de nu știu unde: “Descurcă-te!” Urmuz nu mai este. Unde s-a dus ? Unde-a dispărut ? În lumea din care a venit? M-a lăsat să rătăcesc pe sub pământ?... Îl simt în mine. Urmuz sunt eu.

proză

Geo Naum - Viața, ca necesitate

...O femeie parașutist din armata rusă cade într-o ambuscadă, împreună cu grupul ei, în Delta Dunării: avionul care-i transporta în spatele frontului este nimerit de artileria antiaeriană germană undeva, la sud de Chilia Veche, și cei dinăuntru trebuie să se parașuteze forțat în noapte. O șalupă germană îi urmărește, iar în schimbul de focuri mor doi ruși și doi nemți; al treilea neamț este doar rănit și, când femeia – rămasă un timp în urmă – ajunge la locul confruntării, glonțul ei are mai mult noroc: îl împușcă ea pe supraviețuitor. Constată, însă, că acesta n-a murit, iar rănilile pe care le are sunt superficiale, problema gravă fiind aceea că își fracturase zdravăn (fractură deschisă de tibie) piciorul drept. Șalupa a fost aruncată în aer de grenadele rușilor, e pustiu peste tot, suntem în toamna lui 1943 între bălțile infinite ale deltei. Vera, războinică îndârjită, cu multe operațiuni de front la activ, de data aceasta cedează jurământului pe care și l-a făcut stând agățată noaptea dinainte într-o salcie (și scăpând doar printr-o întâmplare, dar și după multe rugăciuni către „Boje moi”) – și anume că nu va mai trage decât să-și apere viața. Bărbatul leșinat de lângă ea este inert, abia poate să geamă. Simțind nevoia de a avea o „monedă de schimb”, Vera se hotărăște să îi salveze viața neamțului. Era pe teritoriul inamic, doar. Femeia îi descurecă cu greu picioarele dintre rădăcinile unei sălcii, îl trage pe o poiană, îi cercetează cu grijă trupul ei, având o consistentă experiență de asistentă medicală la ortopedie în țara ei, procedează profesional: Cu baioneta neamțului (mai ascuțită decât a ei) confecționează atele, îi degajează piciorul de îmbrăcămintă, îndreaptă oasele sărind, pur și simplu, cu fundul pe ele, curăță rănilile...Îi ia două zile să panseze o rană de la gât, să scoată un glonț (al ei) din umăr, sacrificând o bună parte din votca de campanie dar și cauterizând locul cu aceeași baionetă a neamțului bine ascuțită pe care o ține în foc până se înroșește...Apoi se ocupă de cei patru morți,

făcând două morminte pentru ei după ce le recuperează hainele, armele, sacii militari și aurul de pe degete și din gură (pe mormântul rușilor pune o cruce din lemne de salcie legate)...

Geo Naum povestește năvalnic în romanul său, „Vera”¹, atent la amănunte, conștient că navighează printre locurile comune ale romanului de război – dar făcându-și cu grijă loc și dezvoltând o „speță” cu totul deosebită, oricum insolită: personajele sale vor rămâne în deltă doi ani și jumătate, neavând cum și unde să „evadeze” către civilizație, captivi într-o natură care, cel puțin, este captivantă – mai ales vara și toamna. Vera îl îngrijește pe Hans din iarnă până în toamna următoare, apoi, dându-și amândoi seama că nu pot scăpa dintre ape decât iarna, când acestea îngheață, se pregătesc de ieșire dar ea constată că a rămas gravidă (iubirea se naște firesc în acest cuplu) și trebuie să rămână pentru a naște – pentru ca abia în 1946 să-și poată încerca norocul, cu cea mică împreună (o fată pe care o numesc, desigur, Nadejda, adică Speranța). Cititorul face încontinuu legăturile cu istoria – iar personajele își pun întrebările grele care se pun: ce se va întâmpla cu ei dacă războiul s-a sfârșit și au câștigat rușii, ce se va întâmpla dacă au câștigat nemții?! Astfel că salvarea înseamnă, și într-un caz și în altul, tribunal militar, unul dintre ei va fi condamnat pentru pactizarea cu dușmanul, condamnarea poate să însemne lagăr, pușcărie sau pluton de execuție...Să rămână în deltă până la adânci bătrânețe? Pentru iubire, dar și pentru viața casnică, aici e un mic paradis: Vera a găsit în sacii militari ace, ață, foarfece, folosește gamelele ca pe vase, căștile ca pe tuciuri, cu armele vânează porci mistreți, păsările le dau ouă – dar și fulgi pentru a-și face perne și plăpumi (ea a recuperat cele trei parașute și le folosește din plin), lopețile de infanterie sunt și topoare excelente...Totul se leagă în narațiunea lui Geo Naum, nimic nu este forțat, chiar și zilele lungi de vară ale celor doi tineri

stând la plaje sau scâldându-se în lacurile curate, printre nuferi...Dar ce va urma după? Această angoasă nu sufocă narațiunea, și, văzând cât de nepăsători își trăiesc tinerii vârsta paradisiacă, cititorul este îndreptățit să aștepte orice sfârșit, ei pot fi chiar sfâșiați de o turmă de porci mistreți, înghițiți de o undă a fluviului când se umflă primăvara, pe nesimțite, luați la ochi de cine știe ce patrulă rătăcită...Se pot zidi, adică, în natura în care s-au regăsit ca oameni, în care au rupt semnele de armă, gradele, medaliile. Până la un punct romanul se citește și astfel, ca un triumf al naturii din om cu sensul de „fie ce-o fi”, ca o aglomerare de evenimente naturale. În condiții de ev mediu, să zicem, ei ar fi putut întregi grupul de refugiați regăsiți în zilele noastre ca lipoveni. Vine, însă, punctul de fugă, ca să zicem așa: dar copilul? Dar familiile lor, țările, viețile care le sunt, totuși, la început de drum? Dar prezentul trepidant al anului 1946?

Autorul își ia o marjă de siguranță atunci când avertizează, în prefață, că vorbește de un triumf prin iubire. Cuplul său de personaje învinge până la urmă, dar e nevoie de mult noroc pentru aceasta, de riscuri enorme și munci istovitoare.

Convenția narativă a lui Geo Naum convinge, însă, mai puțin prin firele întâmplărilor – cât prin descrieri. Ne aflăm în fața unui splendid roman al deltei cu nesfârșite cataloage de păsări, plante, animale, nuanțe ale cerului. Autorul știe să introducă în acest rai pământesc dilemele sufletului uman, să păstreze sufletul cu frământările, contorsionările sale, în vecinătatea, chiar în interiorul vieții ca viață, dincolo de cauzalitate, dincoace de scop: viața ca metaforă continuă.

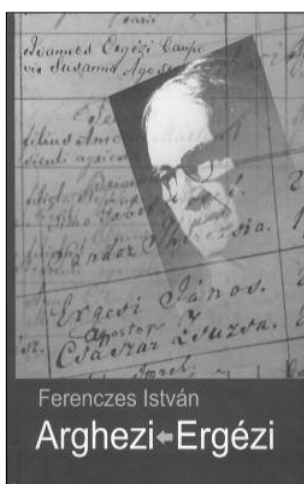
Ne oprim cu povestirea aici, pentru a lăsa cititorului plăcerea descoperirii unui final surprinzător, atât sub aspectul narațiunii în sine, cât și al modalităților literare utilizate de autor.

¹ Geo Naum, Vera, Editura Eminescu, 2014

Carte nouă

Ferenczes Istvan – Arghezi-Ergezi (ediție bilingvă maghiară-română, Hargita Kiadohivatal/Editura Harghita, 2015, Csikszereda/Miercurea Ciuc)

Ferenczes Istvan este poet și istoric literar din Miercurea Ciuc, care a bulversat întrucâtva lumea literară anul trecut cu o teorie interesantă, aceea că Tudor Arghezi ar fi fiul neligitim al unei secuience originară din Vlăhița – Harghita, pe numele său Rozalia Ergezi, de unde poetul și-ar fi luat ulterior pseudonimul de Arghezi. La sfârșitul secolului XIX, tânăra secuiancă de 17 ani a venit la București și s-a angajat slujnică la un magazin de coloniale. Acolo a cunoscut-o Nae Theodorescu, tatăl poetului și patron de cofetărie, care a sedus-o pe fată, iar rezultatul relației lor ar fi viitorul mare poet. Cartea este împărțită în două secțiuni distincte: una, în care cercetătorul scoate la

iveală din arhive mai multe documente în sprijinul teoriei sale și, o a doua, în care face speculații (uneori pertinente, alteori puțin forțate) pe textele poetice argheziene dedicate mamei sau făcând aluzii la aceasta, precum și prin faptul dovedit că Arghezi știa întrucâtva limba maghiară, și încă fără accent românesc, ceea ce-l face pe autor să conchidă că a învățat-o în copilărie. Copilul Arghezi, se preupune, ar fi făcut niște vacanțe în secuime, ba chiar ar fi învățat o clasă-două la Vlăhița. În principiu, ipoteza dlui Ferenczes este plauzibilă, și cât se poate de verosimilă, această taină să fi fost una din cele mai ascunse ale poetului. De asemenea, ne putem imagina și singuri de ce-a ascuns acest adevăr poetul, putând enumera dintr-o suflare mai multe motive, de la cele comune, la tineretea ținând de jenă, mai apoi de precauție, polemistul și pamfletarul feroce Arghezi fiind de presupus că ar fi fost

decapitat cu acest amănunt biografic deconspirat. Concluzia noastră este că această documentare ar trebui continuată, pentru a ne asigura printr-un act hotărâtor un amănunt foarte important de istorie literară.

Minerva Chira – Prăpastia din care singur te înalți (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2015)

Minerva Chira este un om atipic, trăind la jumătatea distanței dintre Oradea și Cluj, la doi-trei kilometri de Castelul lui Goga de la Ciucea, în condiții aproape patriarhale, într-o gospodărie din Apuseni, iubind natura și educând copiii din Negreni. Este atipică și ca poetă, scriind o poezie fără aliniere explicită la curente contemporane, dar nici la cele recurente, ci o poezie absolut personală, intimă, fără să atingă limitele indecenței, cu accente livrești. Cel mai recent volum cuprinde poeme sentimentale la suprafață, inspirate de locurile pe unde călătorește vara, real și imaginar: Peru, Ecuador, Africa de Sud, Brazilia, Uruguay, Olanda, Belgia, Luxemburg, Japonia etc. Acestea, într-o primă parte. În cea de-a doua, poeta își strânge poemele traduse în diferite limbi ale pământului, de la cele de mare circulație: engleză, germană, spaniolă, italiană și franceză, până la cele exotice: coreeană etc. Să cităm un poem reprezentativ, zicem noi, pentru poetă, *Curge cerul*: „Zei scutură/grădini/Totul e moarte/și nuntă/Luna cântă/la harfa de nea/Se aude/cum plânge/cel singur -/nu ca și ceilalți/Beteala/a saturat ochiul/până la vis/Din răni/curge cerul/Nu mai știu -/sunt învins/sau învingător?” *Prăpastia din care singur te înalți*, cel de-al treisprezecelea volum al autoarei, este o adevărată carte de vizită reprezentativă pentru Minerva Chira. (DAD)

Daniela Păun

Verigheta din vitrină

Nici una dintre verighetele
Din vitrina magazinului de bijuterii
Nu mi se potrivește.
Nici una nu-i pentru mine.

Cinei-i iubitul meu? Care este
numele lui?

Nimeni nu mă va face să cred
Că voi purta și eu,
În felul celorlalte femei,
O verighetă adevărată,
În răcoarea străzilor înguste
Ale acestui oraș
Sau la țigara de dimineață, în bucătărie.

O ardentă iluzie - verigheta -
Încă din anii strofelor aurii ale vieții.
„Cine-i iubitul tău? Care este numele
lui?”:

Mă întrebă, adesea,
Fetița care eram pe atunci,

Una dintre fetițele fascinate
De frumusețea miresele în rochie de
voal,
Când intrau pe poarta bisericii.

Doar un vârful de cuțit

Nu-mi vorbi de iubire, nici măcar despre
ploi,
Tu nu vezi cât de trist ne privim amândoi?

Cât de goală e clipa ce-o împărțim pe din
două?
Jumătate e veche, jumătate e nouă...

Pe altarul pe care amândoi ne-am jertfit
Strălucește, acum, doar un vârful de cuțit.

Timpul trece absurd, măcinat de regrete:
Unele tot mai grele, altele – desuete

Și se-aude un țipăt al durerii pe care
N-am să pot să-l ascund într-o altă
chemare.

Pe la poartă lămâițe înfloresc în zadar,
Iar zeii nu-mi mai trimit pulberi de aur în
dar.

Că e zi sau e noapte, totul pare banal,
Ca un gong ce vestește durerosul final.

D.P.

Nu-mi vorbi de iubire – ea s-a stins ca un
mit!
Acum, pe altar, mai sclipeste doar un vârful
de cuțit.

Prea multe țipete

Se pare că va fi nevoie să-mi anesteziez
sufletul.

Prea multe țipete de bufnițe
Ascunse prin frunzișuri, în noapte.
Prea multe picături de ploaie,
Mari și rotunde, bătând ritmic
Pe acoperișul casei.

Chiar dacă mi-am luat răgazul
Să stau, umăr lângă umăr,
Alături de vara care se așterne, cu toate
smintelile ei,
Devine necesară
Amorțirea - de neconceput - a sufletului.

Da, nu mai am puterea
Să aștept, cuminte,
Să ajung la limita fără de margini a
răbdării.

De altfel, copil cuminte n-am fost în nici o

vară.
Și nici acum, femeie tânără și frumoasă,
Nu-mi place să mă-nchid într-o asemenea
stare,
Exceptând nopțile în care
Iarba are mirosul de lămâiță din curtea
bunicii.

Orice amintire

Toate căutările mele se cumițesc,

Sunt asemenea prepelițelor,
În timpul nopții, pe miriști,
Unde așteaptă, așezate în cerc,
O nouă zi.

Toate căutările mele
Cele de astăzi și cele de altădată
Iau locul lucrurilor simple,
Obișnuite,
Una câte una,
Fără a mai dori să-mi îndrepte pașii
Spre locul acela
Unde sfârșitul pare nesfârșit.

Și unde
Orice amintire îmbrăcată în veșmintele
iubirii
Este ca un ciocan
Care strivește
Chiar și cea mai copilărească bucurie.

Pe trotuarele orașului

Îmi plimb gândurile pe trotuarele
orașului adormit.
Încălcite, se tot agață de urmele pașilor
Celor care l-au străbătut
Și mi-e ciudă că nu le știu numele și
chipurile,
Ori indoiala sau fericirea.
Ca niște păsări ce s-au rătăcit în drumul
spre sud,
Gândurile mele se tot lovesc de ferestrele
caselor
Căzute într-o adormire fără chip.
Frunze ca de bronz și bucăți înghețate de
noapte
Mi se coboară în păr
De nu mai știu unde sunt și de unde mă
întorc...
Le duc povara
Ca un cal, rătăcit prin ploaie, neștiind
unde îl duce drumul.

Pasărea cu aripi roșii

Mă caută, din nou, iubirea: o pasăre
Cu aripi lungi, roșii,
Printre crengile de care toamna s-a agățat
Temeinic, auriu.
Mai mult sare dintr-un copac într-altul
Decât să zboare.
Sărmana: cu fiecare zbatere de aripi,
Se micșorează, își pierde din culoare și
frumusețe,
În încercarea de a-și găsi cuibul
În ascunzișul solitar din sufletul meu.
Sub cerul plumburiu – unde ochii ploii
arată
Cum ai unei domnișoare ce folosește
Un rimel prost
Și apoi plânge – sub cerul acesta
bacovian,
Simt, totuși, niște vibrații
Ce mă fac să nu mă recunosc:
O mirare ivită sub arcada unei sprâncene,
Un rest de vară ca o dără de parfum cu iz
lemnos,
Umbra unei mângâieri
Ascunsă în zațul de cafea de pe fundul
unei cești.
S-ar putea ca pasărea aceasta cu aripile
roșii,
La fel ca sângele,

Magda Grigore

În numele poemului
(inimă curgătoare)

Inimă de pădure, inimă de fag,
iar trăiești cu naivitate și grabă –
umbra ta arsă de soare o duc verile la vale.
Inimă de fag, inimă nebună,
îți cresc făgetele sub lună
încet, încet, se înalță colinare
și tu că mori puțin cu puțin
verile și se duc și iernile vin.

Inimă, inimă, de ce te-ai lumit într-atât?
Iar pari vie și nevătămată,
inimă de pădure cu frunză curată,
nu-ți este ție de lume urât?
Inimă naivă, mai crezi în viitor?
Timpul râde de tine, trecutul și-e izvor
inimă curată, inimă de fag,
ție de lume și-e drag
și vorbești într-una despre nimicuri...
Inimă de pădure, inimă de fag,
încă trăiești cu naivitate și grabă
umbra ta doar în lumină e albă.

Inimă de pădure, inimă călătoare,
frunza verde și-e căzătoare
în pământul reavăn care așteaptă
să te surpe treaptă cu treaptă,
mănăstirea albă, mănăstire suplă,
în care viața se-ntâmplă.
Tu n-ai avut rădăcini bune,
te voiam de stâncă, nu de pădure,
tu nu știi că mori puțin câte puțin,
că verile se duc și iernile vin.
Tu n-ai avut decât o clipă astrală –
din ea bucuria a curs ca o boală,
inimă de pădure, inimă de fag,
degeaba de lume și-e drag.
Inimă, inimă, de ce te-ai lumit într-atât,
de viață sau de moarte și s-a făcut urât?
Cântecul de-o vreme și-e însuflețit
și cu lumina te-ai împletit –
inimă albă, inimă curgătoare,
umbra ta arsă de soare o duc verile la vale.

Să-și fi amintit de mine prea târziu.
Pe toți bărbații
Sângele îi face să se gândească la moarte.
În mintea femeilor, sângele înseamnă
viață.

Sub arcada unei biserici

Peste inima mea, mângâierea duioasă
A ochilor tăi.
Peste iarna care se grăbește să vină,
Neliniștea mea,
Împachetată frumos într-un sertar.
Fâșii de noapte agățate de colțuri de stele,
Și vise poleite de lumina lunii roșii.
O bufniță cu ochii mari își spune povestea
Într-un frunziș prematur ruginit.
Doi tineri, strâns îmbrățișați,
Sub arcada unei biserici
Își promit veșnicia.
Ziua ce stă să vină poartă în ea
Amprenta brațelor mele întinse spre tine.
Voi veni, istovită, sfărâmată ca o piatră,
De apa ce a lovit-o mult timp, în curgerea
ei,
Dar împăcată că mă vei reface
Cu fiecare vers care-ți trece prin minte.

primăvara poetelor